

Posudek vedoucího bakalářské práce

Obor: Obecná lingvistika – Fonetika

Tereza Průchová:

Charakteristika hezitací v češtině a míra jejich percepční rušivosti

Tereza Průchová si pro bakalářskou práci zvolila téma hezitace, které pojímá jako lingvisticky nemotivovaná zaváhání v řeči, jež sice narušují její plynulost, ale současně jsou přirozenou a legitimní součástí nepřipravených řečových projevů, v nichž mohou plnit různé komunikační funkce. Jde o vhodně zvolené téma, neboť jeho zpracování (a) v *teoretické části* práce představuje v českém prostředí patrně první ucelenější přehled dosavadního výzkumu hezitací a (b) v *části praktické* přináší detailní popis pilotního experimentu, který se zaměřuje na přijatelnost hezitací dvojího typu za použití reálného a manipulovaného řečového signálu. Práci lze chápat také jako úvodní studii, která nabízí možnosti navazujícího bádání například na poli charakteristiky, funkce a vnímání hezitací různého druhu v češtině, a to případně i v rámci multimodální komunikace. Autorka v práci uplatnila jak své obecně lingvistické, tak fonetické studijní zaměření.

Práce má 54 normostran, je přehledně členěna do pěti kapitol, přílohy na CD obsahují nahrávky pro percepční test a jejich přepisy, zadání a kompletní výsledky testu, včetně jejich statistického ověření.

V úvodu se autorka věnuje zejména vymezení pojmu hezitace a objasňuje používanou terminologii vycházející z mezinárodního úzu, a to s ohledem na potřeby a cíle práce.

V kapitole Teoretická část, která tvoří první ze tří stěžejních kapitol, se studentka nejprve věnuje frekvenci hezitací (ve smyslu vyplněných vokalizovaných pauz) v češtině a angličtině na základě korpusových dat, jejich přepisu v různých jazycích a detailnějšímu upřesňování pojmu hezitace. Těžištěm kapitoly je pak pojednání o významu hezitací v diskurzu. Autorka uvádí a vysvětluje vybrané základní pojmy z konverzační analýzy a z pragmatiky, z nichž některé využívá v dalších částech práce. Funkce hezitací pak ilustruje výstižnými modelovými příklady. Cenným zdrojem inspirace by mohly být autorčiny vlastní postřehy o souvislosti hezitace a očního kontaktu.

Zejména v kapitole Popisná část, jež se věnuje dosavadnímu zkoumání hezitací, studentka prokazuje schopnost velmi dobře se orientovat v odborné literatuře, vybírat relevantní informace, jež dokáže souvisle a přehledně uspořádat (seznam literatury obsahuje 58 odborných publikací), a schopnost promyšleně zacházet s pojmovým aparátem. Autorka zde pojednává o typech hezitací, které opět doplňuje ilustrativními příklady, dále o jejich pozicích v promluvě a o jejich fonetické podobě.

Následuje kapitola Praktická část, jejímž cílem je srovnání percepční přijatelnosti vyplněných (vokalizovaných) pauz a pauz tichých. Studentka v rámci podrobného popisu metody, včetně přípravy a provedení percepčního testu, uvádí svá východiska pro hypotézu, podle níž tiché pauzy v totožném kontextu (uvnitř promluvového úseku) působí rušivěji než pauzy vyplněné. Celkové výsledky, přehledně zpracované a pečlivě statisticky ověřené, pak tuto hypotézu podporují. Autorka si je dobře vědoma omezené zobecnitelnosti výsledků s ohledem na typ materiálu a interpretuje je s patřičnou uvážeností. V praktické části dále prokázala schopnost systematické práce se zvukovým materiálem, jehož výběr i zpracování pro samotný percepční test byly vzhledem k mnoha omezením poměrně komplikované.

V kapitole Diskuze se studentka věnuje faktorům, které mohly mít nežádoucí vliv na výsledky výzkumu (podoba zvukových položek, instrukcí k testu atp.).

Text je napsán snadno srozumitelným, čtenářsky vstřícným, avšak nikoli triviálním jazykem.

Práce bohužel obsahuje též nedostatky rozličného typu, které by mohly její celkové vyznění poněkud oslabit. Příklady (s uvedením stránek; kurzívou zvýrazněny nedostatky; příklady u tučně zvýrazněných čísel stránek navrhuji k objasnění u obhajoby):

Abstrakt (strana není číslována): bylo by vhodné zmínit, o jaký typ řečového materiálu se v testu jedná (řeč nepřipravená s vysokým stupněm veřejnosti)

s. 11: *eee, mmm* předstihne ve frekvenci i zájmeno *já*, ovšem tabulka 3 (s. 12) toto tvrzení vyvrací

s. 14: tab. 4 – nejsou u některých jazyků uvedeny pouze přepisy ‚vokalizované‘ pauzy, u jiných i ‚lexikalizované‘?

s. 15: nelze říci, že jde přímo o *důkaz*, neboť řečnický kurs je specificky zaměřen na kvalitu projevu

s. 15 a 16: na základě téměř jednotného zápisu vokalizovaných pauz jako *ééé* se nabízí domněnka, že účastníci kursu byli na daný jev upozorněni

s. 16: poznámka o tom, jak lektor po letech objevil zápisky, je irelevantní

s. 17 až 21: je uvedení všech vybraných základních pojmů z konverzační analýzy a z pragmatiky pro práci užitečné? (pojmy *preferenční organizace, preferovaná akce* souvisí explicitně s hezitacemi a jsou dále používány)

s. 21: pozn. pod čarou 12 – je-li příklad 1 převzat z Rose, proč je převeden do češtiny a do českého prostředí? př. 2a je patrně převzatý doslova, př. 2b zřejmě opět není od Rose

s. 35: vyjádření *...na většinu z nich [vyplněné vokalizované pauzy] však lze narazit prakticky v každém doposud známém jazyce...* není doloženo citací a nejeví se vzhledem k dosavadnímu stavu zkoumání zcela spolehlivým

s. 39: vyjádření *Šva můžeme nalézt prakticky v každém známém jazyce...* je třeba upřesnit (foneticky, fonologicky) a doložit

s. 39: citace z patrně irelevantního blogu

Text dále obsahuje nedostatky formálního charakteru jako: chyby v interpunkci (s. 23, 25, 28, 36, 37, poděkování), pravopisná chyba (s. 19), chybné koncovky (patrně v důsledku dodatečných formulačních úprav, s. 21 *jedno z nejčastějších funkční využití*, s. 25 *použitou hezitační zvuk*), chybějící předložka (s. 29), nejednotné bibliografické odkazy v poznámkách pod čarou

Ačkoli je text zatížen jistými nedostatky, je zřejmé, že při práci samotné studentka prokázala schopnost velmi dobré orientace v odborné literatuře a vysokou míru samostatnosti v odborném teoretickém i praktickém uvažování, v přípravě experimentu i ve zpracování a interpretaci dat.

Předkládaná práce splňuje svým obsahem i rozsahem požadavky kladené na bakalářskou práci. Po zvážení významu všech uvedených skutečností ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **v ý b o r n ě**.

V Praze dne 10. června 2016

.....

PhDr. Pavel Machač, Ph.D.

Ústav obecné lingvistiky FF UK